

IDEÆ PRÆCISIVÆ.

340. DEF. *Idea præcisiva*; est idea quæ repræsentat aliquam rei unius proprietatem, non repræsentatis aliis ejusdem rei proprietatibus: verbi gratia, est idea quæ repræsentat in Petro animal, non representato rationali; quæ repræsentat in Deo intelligentiam, non repræsentatis aliis Dei attributis, ut modò explicuimus.

Tot *Ideis præcisivis* patet unica & eadem res; quot habet proprietates aut modificationes diversas, quæ exigunt sustentari aliquo subjecto, sive eodem, sive diverso. Verbi gratia,

I. Homo in genere, aut talis homo in particulari, potest esse objectum multarum idearum præcisivarum, quæ ipsum repræsentent modò ut hominem, modò ut animal, modò ut rationale, modò ut vivens, modò ut substantiam, modò ut ens: quia in ipso est proprietas humanitatis, quæ exigit sustentari aliquo indeterminato subjecto humano; proprietas sentiendi, quæ exigit sustentari aliquo indeterminato subjecto sensitivo; proprietas ratiocinandi, quæ exigit sustentari aliquo indeterminato subjecto reflexivo; proprietas vivendi, quæ exigit sustentari aliquo indeterminato subjecto vitali; proprietas subsistendi in se & per se, quæ exigit sustentari aliquo indeterminate subjecto per se subsistente; proprietas existendi, quæ exigit inharere alicui subjecto qualicumque (324 & 335).

II. Similiter, Aurum in genere aut tale aurum in particulari, potest esse objectum multarum idearum præcisivarum; quæ ipsum repræsentent, modò ut ductile, modò ut flavum, modò ut gravitans, & sic de aliis: quia in ipso est proprietas ductilitatis, quæ nihil exigit & connotat nisi subjectum aliquod indeterminatum quod sit in se ductile; proprietas reflectendi talem luminis speciem, quæ nihil exigit nisi subjectum aliquod indeterminatum quod sit tali luminis speciei reflectendæ idoneum; proprietas gravitandi, quæ nihil exigit & connotat, nisi subjectum ali-

quod indeterminatum, cui insit aliqua versus Terra centrum tendentia; & sic de reliquis.

ARTICULUS TERTIUS.

ENS QUATENUS UNIVERSALISATUM:

SEU DE GENERALISATIONE ENTIUM.

341. DEF. Triplex à Philosophis admittitur Universalium species; scilicet, Universale in causando, Universale in repræsentando, Universale in essendo.

I. *Universale in causando*, est causa unica, multos producens effectus. Talis est Deus, cui & suam existentiam & suam actionem debent omnia entia. Talis est Anima humana quæ producit quasdam ex suis ideis, omnia sua judicia, omnes suas determinationes liberas.

II. *Universale in repræsentando*, est imago unica aut unicum aliquod signum, quibus repræsentantur aut multarum rerum species diversæ, aut multa alicujus speciei individua. Talis foret tabella Mauri in genere, quæ omnes indeterminate Mauros nobis exhibet. Talis est vox ista *animal*, quæ omnes animalium species indeterminate exprimit.

III. *Universale in essendo*, est unica quædam natura quæ communis est, aut multis speciebus diversis, aut multis alicujus speciei individuis, per identitatem: seu, ut defini solet in Scholis philosophicis; *Universale in essendo est unum aptum inesse multis, & identificari cum multis, & prædicari de multis.*

Nulla inter Philosophos controversia est, circa duas primas Universalium species: dari à parte rei & independentem ab intellectu, tum Universale in causando, tum Universale in repræsentando, fatentur omnes. Unde tota lis est inter ipsos, circa Universale in essendo, quod est *Universale scientificum.*

342. OBS. Familiare nobis est concipere varia in essendo Universalia; seu concipere varias *Naturas in se unicas*, quæ identificentur aut cum multis speciebus diversis, aut cum multis alicujus speciei individuis. Verbi gratia, concipimus aliquam *naturam substantiam*, quæ generalisata potest affirmari de omnibus distributive substantiis; de Deo, de Homine, de bruto, de lapide, de planta, de metallo. Concipimus aliquam *naturam hominem*, quæ generalisata potest affirmari de quolibet homine separatim sumpto; & sic de aliis.

Circa illa in essendo Universalia, circa unicas & communes illas *Naturas*, duplex est sententia; alia veterum Scotistarum, alia recentium Philosophorum.

I. Volunt Scotistæ dari Universalia à parte rei; seu existere independentè à nostris ideis, quasdam *Naturas unicas simul & universales*: verbi gratia, existere aliquam naturam unicam & universalem, quæ sit *natura humana*; & quæ ita participetur à quolibet homine separatim sumpto, ut cum illo identificetur: existere aliquam naturam unicam & universalem quæ sit *natura leonina*; & quæ ita participetur à quolibet leone separatim sumpto, ut cum illo identificetur. Idem dictum esto de natura Quercus, de natura Frumenti, de natura Auri, de alia quacumque natura.

Scotisticam hanc opinionem adoptavit, universaliorum reddidit, omni impietatis labe inquinavit, ultimo sæculo, Judeus Spinoza, in suo irreligioso simul & absurdo systemate de *unicitate Substantiæ* (390).

II. Volunt recentiores Philosophi *Naturas illas uniuersales* quæ sunt objecta Scientiarum, nihil aliud esse, nisi abstracta idearum præcisivarum objecta: ita ut nulla existant Universalia in essendo, nisi ope Intellectus præscindenti (338).

Verbi gratia, quando habeo ideam Hominis in ge-

nere, ita ut hæc idea ad unum potius quam ad aliud individuum non referatur: objectum istius ideæ, est verum Universale scientificum. Nam objectum istud *Homo* est aliquid in mea ideâ unicum, est natura hominis & non alterius rei; & objectum illud unicum potest affirmari de quolibet humanæ speciei individuo.

Similiter, quando habeo ideam Quercus in genere, ita ut hæc idea ad nullam determinatè quercum referatur: objectum istius ideæ est etiam verum Universale scientificum. Nam objectum istud *Quercus* est aliquid in mea ideâ unicum, est natura quercus & non alterius substantiæ; & illa natura unica, secundum id omne quod habet & comprehendit in mea ideâ, potest inesse multis, prædicari de multis, identificari cum multis.

343. ASSERTIO. I. *Repugnat existere à parte rei & independentè ab intellectu, aliquam Naturam, quæ sit in se unica, & quæ identificetur cum multis individuis.*

DEM. Talis natura foret in se una & non una: atqui repugnat existere aliquam naturam, quæ sit in se una & non una: ergo repugnat existere talem naturam. Demonstratur major. Talis natura, verbi gratia, *natura humana*, foret una, ex suppositione: non foret una, quia identificaretur cum Petro, cum Paulo, cum Jacobo, qui non sunt aliquid unum. Q. E. D.

344. ASSERTIO. II. *Datur per intellectum Universale scientificum: seu in quolibet rerum genere: concipi potest Natura aliqua abstracta; quæ possit prædicari per identitatem de Multis à parte rei distinctis.*

DEM. In exemplum generale sit, idea repræsentans hominem in genere; seu idea repræsentans compositum ex corpore aliquo humano & ex anima aliqua humana, quod ad nullum determinate hominem referatur.

I. Objectum per hanc ideam repræsentatum, est unica-

quædam natura; scilicet, natura hominis in genere, natura humana in genere: atqui natura illa unica potest prædicari per identitatem de quolibet humano individuo à parte rei; verbi gratia, de Petro, de Paulo. Potest enim dici: Petrus, seu natura humana Petri, est id omne quod representatur per ideam meam: Paulus: seu natura humana Pauli, est id omne quod representatur per meam ideam.

Idem intelligendum & dicendum erit de objecto ideæ præcisivæ quæ representabit genericam *Trianguli naturam*; de objecto ideæ præcisivæ quæ representabit genericam *Animalis naturam*; de objecto ideæ præcisivæ quæ representabit genericam *Vegetalis naturam*; & sic de cæteris.

Quodlibet à parte rei Triangulum est id omne quod per primam ideam representatur. Quodlibet à parte rei Animal, rationale aut irrationale, est id omne quod per secundam ideam representatur. Quodlibet à parte rei Vegetale, verbi gratia, talis quercus, talis herba, est id omne quod per tertiam representatur ideam.

II. Ubi habebitur perfecta & scientifica cognitio de *Natura illa unica*, quæ per ideam quamlibet præcisivam representatur, habebitur perfecta & scientifica cognitio de rebus omnibus quibus ipsa convenit extra intellectum, de rebus omnibus quibuscum ipsa identificatur à parte rei: quandoquidem essentialia illius naturæ abstractæ proprietates, nihil aliud sunt quam generales & essentialia proprietates variarum rerum de quibus potest affirmari abstracta hæc natura.

Verbi gratia, data generali & præcisiva Hominis aut Trianguli ideæ; considerabis quid essentialiter includatur in illa ideæ, ac proinde in objecto illius ideæ, seu in *natura illa abstracta* quæ per hanc ideam representatur; & quidquid in natura illa abstracta & generalisata deprehendes essentialiter includi, illud scientificè affirmabis de quolibet homine aut triangulo extra intellectum tuum existente (58 & 69).

Ergo *Natura quælibet unica*, quæ per ideam quamlibet præcisivam representatur, est ipsummet *Universale*

scientificum: ergo *Universale scientificum* datur per intellectum. Q. E. D.

345. ADN. I. Naturæ illæ unicæ, quæ sunt objectum cujuslibet ideæ præcisivæ, possunt convenire, vel multis rebus in se dissimilibus, & tunc sunt *Genus*; vel multis rebus in se similibus, & tunc sunt *Species*.

Verbi gratia, natura hæc unica *Animal*, est *genus*: quia convenit simul homini, equo, formicæ; quæ sunt res in se diversæ & dissimiles.

Contra, natura hæc unica *Homo*, est *species*: quia non convenit nisi solis hominibus, quorum natura fundamentalis non est dissimilis & diversa.

346. ADN. II. *Genus & species* non existunt realiter extra intellectum & à parte rei: quia à parte rei nihil existit quod possit affirmari, aut de multis in se dissimilibus, aut de multis in se similibus. A parte rei, tam verum est quod Petrus non sit Paulus, quam verum est quod Petrus non sit equus aut formica.

Genus & Species existunt tamen *fundamentaliter* à parte rei: quia, independentè ab intellectu existit in rebus quædam *similitudo*, aut quædam *dissimilitudo*, quæ est intellectui occasio & fundamentum ut judicet quædam suarum idearum objecta esse ejusdem naturæ speciei; quædam alia esse naturæ & speciei diversæ. Verbi gratia,

Similitudo naturæ Petrum inter & Paulum, facit ut unico & communi mentis intuitu possit apprehendi totalis ipsorum natura. Hinc Petrus & paulus sunt unica *Species* in intellectu.

Dissimilitudo naturæ Petrum inter & Formicam, facit ut unico & communi mentis intuitu, non possit apprehendi totalis natura Petri & Formicæ; sed tantum illa utriusque naturæ pars, quæ Petro & Formicæ est communis, scilicet proprietates sensitiva, seu *Animal*. Communis illa pars erit *Genus* in intellectu.

GENUS, DIFFERENTIA, SPECIES, PROPRIUM.

347. OBS. Tot sunt *Universalia inter se diversa*; quot modis una res potest de multis diversè prædicari. Potest autem una res de multis prædicari, vel tanquam genus, vel tanquam differentia, vel tanquam species, vel tanquam aliquid essentialiter aut accidentaliter proprium.

I. *Genus* definitur: unum aptum inesse multis & prædicari de multis, tanquam pars essentia indeterminata, & per aliam essentia partem determinanda.

Unitas in Universalibus se tenet ex parte intellectus; multiplicitas, est à parte rerum. Genus aliud est supremum, aliud medium, aliud infimum seu proximum.

II. *Differentia* definitur: unum aptum inesse multis & prædicari de multis, tanquam pars essentialis & essentia determinativa.

Differentia alia est generica, qua unum genus discrepat ab alio, verbi gratia, sensitivum ab insensitivo; alia specifica, qua una species differt ab alia, verbi gratia, rationalis ab irrationali; alia individualis, qua unum individuum distinguitur ab alio, verbi gratia, Petreitas à Pauleitate.

III. *Species* definitur: unum aptum inesse multis & prædicari de multis, tanquam essentia completa. Sic animal rationale constituit speciem hominis. Species alia est infima, alia non infima.

Species infima est ea quæ sub se nullam habet speciem, sed sola individua: talis est ista species *Homo*.

Species non infima est ea quæ sub se, non solum individua, sed etiam alias species continet: talis est species ista *Pomum*, quæ sub se varias continet pomorum species. Vim generis sortiri potest species non infima, si cum inferiore comparetur.

IV. *Proprium* definitur: unum aptum inesse multis & prædicari de multis, tanquam aliquid cum essentia connexum. Sic proprium est omni & soli homini esse risibile;

soli homini, sed non omni, esse doctum; & sic de cæteris.

Sæpe tamen *Proprietatis* nomine intelligitur, quidquid alicui rei convenit, sive tanquam attributum essentialis, sive tanquam attributum accidentale: attributis genericis, differentialibus, specificis, ab illa denominatione non exceptis.

JUDICIUM ANALOGICUM.

348. OBS. *Judicia* quæ ferimus de rebus extra nos existentibus, possunt in iisdem rebus diversum habere objectum diversumque motivum.

I. *Judicia* quædam nostra possunt habere pro objecto, *proprietates rerum necessarias & essentielles*. Talibus judiciis motivum unicum est testimonium *Idearum* (69).

II. *Judicia* quædam nostra possunt habere pro objecto, *proprietates rerum accidentales & variabiles*. Talibus judiciis, motivum unicum est testimonium sensuum aut testimonium hominum (124 & 166).

III. *Judicia* quædam nostra possunt habere pro objecto, *proprietates rerum constantes & invariabiles*; quas semper & ubique rebus inesse docet observatio & experientia, licet ad ipsarum essentiam non pertineant. Talibus judiciis motivum sensibile est multiplex observatio & experientia, circa quasdam speciei portiones accuratissimè facta: unde, per analogiam, concluditur easdem proprietates esse omni speciei.

Verbi gratia, per iudicium in rerum analogia & similitudine fundatum, rectè iudico omnia corpora terrestria versùs Terræ centrum gravitare: quia corpora illa omnia terrestria, quæ humanis hactenus experientiis & observationibus fuere exposita, talem deprehensa sunt habere gravitationem.

In hoc iudicio, quod *iudicium analogicum* nuncupatur, & in quo tota fundatur *Physica*, à parte concluditur ad Totum. Iudicio huic analogico philosophicum motivum est, tum perfecta analogia rerum observatarum, cum

rebus ad quas concluditur; tum testimonium sensuum aut hominum, quo indubitabiliter innotescunt nobis proprietates partium in qualibet specie observatarum.

PRINCIPIUM INDIVIDUATIONIS.

349. OBS. Quidquid existit, illud existit unum & singulare: id autem per quod res qualibet est in se singularis & una, potius quàm multiplex, est ipsi *Principium individuationis*. Duplex distinguitur in rebus principium individuationis: aliud manifestativum; aliud formale, seu constitutivum.

I. *Principium individuationis manifestativum* est id quod nos in cognitionem rei singularis ita deducit, ut illam rem ab omni alia discernamus. Talia sunt diversa rerum accidentia, quæ duplici hoc carmine exprimentur; & quæ vix ac ne vix quidem possunt unquam in duplici individuo reperiri:

Forma, figura, locus, tempus, cum nōmine, sanguis, Patria: sunt septem quæ non habet unus & alter.

II. *Principium individuationis formale*, seu constitutivum, est id quod absolutè & intrinsecè determinat aliquam naturæ speciem, verbi gratia, naturam humanam, aut naturam angelicam, aut naturam leoninam, ut sit tale individuum, potius quàm aliud.

Circa quod dicendum est Naturam quamlibet existentem, *individuari per semetipsam*; nempe, per intrinsecam suæ essentiae constitutiva. Nihil enim requiritur præter intrinsecam illa rei cuiuslibet constitutiva, ut sit realis inter naturas distinctio; ut Petrus sit Petrus, & non Paulus; ut quercus A sit quercus A, & non quercus B; ut angelus M sit angelus M, & non angelus N; & sic de cæteris.

Amandanda est ergo iterum in regionem chimerarum vesana illa Scotistarum opinio, juxta quam existunt *communes in omni specie Naturæ*: quibus superveniunt *individuales quædam Formalitates*, quarum ope communis quilibet natura individuatur, seu in varia convertitur individua.

ARTICULUS QUARTUS.

ENS QUATENUS CAUSALE:

SEU DE CAUSALITATE ENTIIUM.

350. DEF. *Causa* est res omnis quæ influit in existentiam alterius rei, qualiscumque sit illius rei influxus: res verò in quam exercetur & ad quam terminatur ille influxus, est *Effectus* illius causæ. *Causa* alia dicitur efficiens, alia instrumentalis, alia occasionalis, alia moralis, alia finalis, alia exemplaris.

I. *Causa efficiens*, quæ præcipuum inter causas locum obtinet, est illa quæ per vim sibi propriam operatur. Talis est Deus, respectu Mundi ab ipso olim creati & conditi, ab ipso permanenter moti & gubernati. Talis est Anima humana, respectu judiciorum, ratiociniorum, volitionum, quæ ab ipsa producentur.

II. *Causa instrumentalis* est ipsummet instrumentum, quo utitur causa efficiens ad operandum. Sic *Ensis* est instrumentalis causa vulneris lethiferi, quo occiditur homo ense perforatus.

III. *Causa occasionalis* est ea, quæ per se non operatur effectum; sed, quæ est vera occasio qua posita produciatur effectus, & sine qua posita effectus non produceretur (351).

Sic, in systemate recentium Philosophorum qui asserunt & demonstrant omnem motum à Deo solo efficienter produci: si globus A in globum B impingatur, *globus percutiens* non producit ex se & ex proprio penu motum in globo percusso; sed est mera occasio qua posita Deus per semetipsum producit in globo percusso motum, & sine qua posita motum in globo percusso non produceret Deus.

Causa occasionalis locum habet aut habere potest, tum in actione materiæ in materiam, tum in actione materiæ in spiritum, tum in actione spiritus in materiam. Corpus aliquod motum est causa occasionalis motus in cor-
Tom. I.